

Å r s m e l d i n g

for Oppland sau- og geitalslag 1966.

Organisasjonsmessig oversikt.

Det er fortsatt stor interesse for småfeholdet, særlig da saueholdet hvor dyretallet stadig øker. For geitetallet er det fortsatt tilbakegang, men jamn auke i produksjonen. Virksomheten i sau- og geitalslaga er fortsatt meget livlig.

Lags- og medlemstall de siste 10 år:

1957	31 lag	1685 medlemmer
1958	30 "	1388 "
1959	33 "	1464 "
1960	32 "	1409 "
1961	31 "	1568 "
1962	32 "	1802 "
1963	33 "	2062 "
1964	32 "	2187 "
1965	35 "	2469 "
1966	36 "	2310 "

Det er altså en mindre tilbakegang i medlemstallet, noe som har som hovedårsak at medlemskontingenten ble høgda med kr. 5,- fra 1/1 1966. Tilbakegangen fordeler seg stort sett jevnt på de fleste av laga. Men noen lag viste fortsatt framgang. Særlig gjelder dette Valdreslaga Heen og Lien, Øystre Slidre og Nord Aurdal. Ellers er Sel sau- og geitalslag reorganisert og kommet inn i rekkene igjen med 44 medlemmer. Største laget er fortsatt Fåvang med 207 medlemmer, med Fåberg som nr. 2 med 190.

Småfeorganisasjonen er godt utbygd i fylket, og det er neppe aktuelt med særlig flere lag. Men med den store interesse det er for småfeholdet, skulle mulighetene for auke i medlemstallet være gode.

Oppland er fortsatt det nest største av fylkeslaga.

Lokallaga og arbeidet der.

Når en såvidt stor kontingenthøgding kunne gjennomføres uten nevneverdig svikt i medlemstallet, skyldes det først og fremst et aktivt og vel planlagt organisasjonsarbeid ute i laga.

Grendemannssystemet fungerer utmerket, og oppkreverne er påpasselige og punktlig. De mange aktuelle saker fører også med seg en livlig virksomhet i laga, og frammøtet til møter og ymse arrangementer er meget godt. Den rivende utvikling fører med seg et stadig økende behov for faglig opplysningsarbeid, og det arrangeres tilhver tid kurser, foredrags- og filmkvelder,

demonstrasjoner m.v. over aktuelle emner.

Blant de praktiske oppgavene er det fortsatt avlсарbeidet som står i sentrum, og takket være lagas innsats, ligger væreholdet idag på et meget høgt nivå. Nye betydningsfulle steg for avlsmessig framgang er tatt i året, i-og med at forståelsen for avkomsgranskinga er i ferd med å bryte igjennom. I året har det således vært i sving 4 mindre ringer for gransking av dala-værer i Ringebu, Fåvang, Fåberg og Biri og 1 for spælværer i Fron. I Fåberg har det dessuten vært i sving 1 ring for gransking av dalaværlam. Ved avkomsgranskinga som N.S.G. driver på Tvetter ble det tatt ut 4 dalalam fra Fron, Biri og Fåberg som stort sett hevdet seg meget godt. Det nye tiltaket med avkomsgransking med atskillig videre ramme er møtt med en enestående oppslutning og interesse fra hele fylket. Den voksende forståelse for avlсарbeidet gir seg fortsatt utslag i auka tilslutning til avdråttskontrollen. Tilslutningen til geitekontrollen auka således fra 2284 geiter i 1964 til 2469 i 1965. Tallet på sauer i avdråttskontrollen auka fra 5610 i 1964 til 6628 i 1965. Og framgangen har fortsatt i 1966. Oppslutningen om småfesjåa er fortsatt stor. Hovedsjåa samler stadig større publikum, ikke minst utenfra, og bygdesjåa befester stadig sin posisjon som småfedager ute i bygdene som samler stor deltakelse av interesserte småfefolk. Gjennom arbeidet med livdyromsetningen utføres ellers en betydelig innsats i avlсарbeidet. Beite- og drifte-spørsmål er alltid aktuelt stoff. Av nye tiltak kan nevnes fellesdrifta i Øystre Slidre med en betydelig innsats av lokallaget der. Laga i Totenbygdene med beiterett i almenningene har hatt problemer med gjerdespørsmål som kan føres tilbake til praktiseringen av den nye gjerdeloven. Skoggjødslinga synes å representere en viss fare, som endel av laga der har vært opptatt av. Rovdyrspørsmålet er alltid aktuelt, selv om vi i året har vært forskånet fra åtak av de store rovdyra. Det har heller ikke vært noe jervefall. Det samme gjelder hundeplagen. Auken i sauetallet gir seg bl.a. uttrykk i at flaskehal-sene i saueholdet, vår og høsthamn, blir mer merkbare, og reiser problemer som krever sin løsning. At snylteplagen synes å tilta synes også å ha en hovedårsak i samme forhold.

Ullspørsmålene omfattes med stor interesse. Det gjelder såvel arbeidet med ullanalyser som grunnlag for avlсdyrutvalg, som det opplysningsarbeidet som utføres med sikte på en best mulig behandling og omsetning, bl.a. gjennom organisert ullinnsamling som takket være godtgjørelse på 15 øre pr. kg ull har vært en god økonomisk støtte i lagsarbeidet.

Fellessetrene for geit arbeider jevnt godt. I året er kommet igang et nytt anlegg, nemlig i Nord-Fron som nå har 3 fellessetrer i drift. Med det er 8 slike anlegg i drift i fylket.

Ellers er laga til stadighet opptatt med å løse en rekke faglige oppgaver på det lokale plan som f.eks. kontroll med handyrloven, klyppekontroll for utstillingsværer, vakttjeneste i beiteområdene, organisert klypping og utøybekjempelse, organisert bekjempelse av snyltere og lammesjukdommer, registrering av tap av sau på beite osv.

Småfeholdets stilling.

Oversikt over sau- og geitetallet i Oppland og i landet i flg. jordbrukstellingen:

År	Oppland		Landet	
	Sau	Geit	Sau	Geit
1939	79 135	28 555	1 743 800	248 900
1949	114 666	25 074	1 735 600	146 600
1959	108 971	17 429	1 806 000	100 900
1960	104 837	15 897	1 842 100	101 400
1961	112 110	15 629	1 853 000	102 000
1962	115 833	15 908	1 864 239	98 955
1963	127 437	16 704	1 881 234	100 600
1964	134 812	17 090	1 940 469	111 191
1965	144 503	15 391	1 989 201	107 565
1966	151 640	14 564	2 096 445	108 942

Tellingene etter 1959 er representative tellinger. Sauetallet økte etter dette fra 1965 til 1966 med 4,9 % i Oppland, og 5,4 % i hele landet. Geitetallet gikk tilbake med 5,4 % i Oppland, mens det for landet som helhet var en økning på 1,3 %. Økningen av sauetalet fortsetter. Flere legger om til større sauehold som følge av nødvendigheten av enklere drift, og ikke minst når det er spørsmål om å gjøre noe ved driftsbygningene.

Produktene fra småfeholdet siste åra er bereknet slik: (Budsjettnemndas tall):

Geiteholdet.

	1963	1964	1965	1966
Nettoproduksjon, mill. liter	23,1	23,8	26,-	27,6
Melkeinntekt, mill. kr.	27,5	29,3	34,-	36,2
Geitekjøtt, mill. kg	0,3	0,4	0,4	0,3
Inntekt kjøtt, skinn, mill. kr.	1,4	1,9	2,-	2,-
I alt inntekter geiteholdet mill.kr.	28,9	31,2	36,-	38,2

Saueholdet.

Nettoproduksjon kjøtt, mill. kg.	14,8	15,1	15,8	16,5
Inntekter av kjøtt og skinn, mill. kr.	98,1	102,6	112,5	117,6
Ullproduksjon, tonn	4827	4771	4900	5050
Ullinntekter, mill. kr.	52,3	57,2	63,7	66,2
I alt inntekter saueholdet, mill. kr.	150,4	159,8	176,2	183,8

Samlet inntekt av småfeholdet ligger på 220-225 mill. kr. eller omlag 8 % av inntektene for husdyrprodukter i alt eller omlag 6 % av inntektene for plante- og husdyrprodukter.

Jordbruksavtalen 1966-68 ble ugunstigere enn avtalen 1964-66, først og fremst på grunn av den ugunstige utvikling på ullprisene på verdensmarkedet, som gjorde det uråd å opprettholde ullprisen fra forrige avtale. Ullprisen gikk ned med kr. 2,- som betyr en reduksjon av inntektene med ca. 10 mill. kr. For å oppnå balanse måtte det til en forholdsvis stor prisoppgang på kjøtt, nemlig 75 øre pr. kg, noe en var engstelig for kunne vanskeliggjøre saukjøttets stilling i konkurranse med annet kjøtt. Dette kan vel være en vesentlig årsak til at lagrene av sauekjøtt da slaktinga begynte i høst var større enn vanlig. På toppen av dette fikk vi så importen av de 700 tonn fra Island. Alt i alt har nok dette skapt en viss uro og usikkerhet blant oppdretterne, og muligens lagt en liten demper på opptimismen.

Prisen på geitemjølke følger stort sett kumjølkeprisen, og ble så langt bra tilgodesett ved siste jordbruksavtale. Men forholdet til kumjølkeprisen er neppe blitt gunstigere idet geitemjølketillegget ikke bare er uforandret, men har til og med gått litt tilbake - et "symbolsk" nedslag for å peke på at geitmjølkkvantumet er blitt for stort, heter det. På samme tid merker vi oss at det på grunnlag av framlagte prognoser kreves tiltak for å auke mjølkeproduksjonen fordi alt tyder på at vi går tider i møte med forlite mjølke.

Meldinga om at statstilskottet til frakt av sau til fjellbeitene er tatt bort for 1967 har også skapt forbauselse i sauekretser. Fylkeslaget har ved flere høver gitt uttrykk for nødvendigheten av å auke tilskottene til utnytting av fjellbeitene, der satsene har stått uforandret gjennom årrekker. Utviklinga i det hele tatt nødvendiggjør en mer planmessig utnyttelse av fjellet. Her har samarbeidetiltakene sin utvilsomme store oppgave. Følgelig burde det offentlige gå i spissen og stimulere til innsats. I stedet opplever vi så at de beskjedne beløp som står til disposisjon blir redusert.

Ellers er det almindelig tilfredshet fra småfefolkets side over innsatsen som blir gjort når det gjelder forsøk og forskning, såvel når det gjelder avlsspørsmål, føringsspørsmål og ikke minst veterinære spørsmål. Men også her er det utvilsomt behov tilstede for utvidet virksomhet. De mange viktige

oppgaver som presser på har utvilsomt krav på større oppmerksomhet fra det offentlige side.

Hovedtall fra småfekontrollen i Oppland 1965.

Geit.

Lag	Buskaper	Årsgeiter	Pr. årsgeit			F.e. pr. årsgeit	
			Kg mjølk	% feitt	Kg mjølkefeitt	Kr. før	I alt
13	115	2469,5	497	3,73	18,5	169	438

Sau.

	Antall vinterføra søyer	Søyevekt kg	Årsull pr. søye kg	Gagnslam pr. morsøye	Lammevekt kg	Lammevekt pr. morsøye kg
Dalasaue	2857	80	4,5	1,72	45	73
Sjeviot	368	69	4,-	1,65	39	64
Spælsaue	587	57	3,-	1,81	35	64
Rygjasau	582	74	4,-	1,72	41	71
Blandingssau	267	70	3,8	1,63	38	62

Fylkeslagets arbeid.

Sammensetninga av styret har i året vært: Hans M. Hjelstuen, Fåvang, formann, Hans Bruheim, Skjåk, nestformann, Gunnar Stuve jr., Biri, Hans Østlien, Kolbu, Ola Riste, V. Slidre med fylkesagronom Moen som sekretær. Arbeidsutvalget har bestått av Hjelstuen, Bruheim, Stuve og Moen.

Avkomsgransking.

Arbeidet med avkomsgransking har i særklasse vært den store arbeidsoppgaven i året. Etter fjorårets første forsøk med mindre ringer for avkomsgransking av værer, ser det ut til at forståelsen for å slå inn på nye vegger i avlsarbeidet er våknet for alvor.

Styret fant derfor tiden inne til å slå et slag for et større opplegg med en ring for flere værer under "like forhold", og dermed skape grunnlag for indeksberegninger for et større antall værer under ett. Tanken samlet enestående oppslutning og det meldte seg habile verter med et søyetall på over 1000 fra Kvikne i nord til Biri i sør. Til å lede arbeidet ble nedsatt

et avlsråd bestående av Hans M. Hjelstuen, Karl Riise og Olav Moen. For dalasau ble det tatt ut 20 voksne værer og 18 værlam, som alt representerte det beste materiell som fylket rår over. Vertene ble delt inn i 18 stasjoner som alle i tur og orden fikk besøk av alle værene - en voksen vær og ett lam i følge. - Det ble opprettet 2 kjøreruter med 9 stasjoner i hver og værene ble skiftet hver dag. Kjørekarer var Lars Lauvsletten, Kvikne og Torbjørn Heggelund, Biri, som begge utførte en stor innsats under tildels vanskelige forhold - noe som ikke minst bidro til at det hele gikk knirkefritt og uten et eneste uhell gjennom hele parringssesongen. Opplegget var ikke lite omstendelig og krevde et stort apparat, og et ikke ubetydelig budsjett, ihvertfall i forhold til fylkeslagets økonomiske evne. Når tiltaket kunne settes ut i livet, skyldes det først og fremst velvillig imøtekommenhet fra Hed-Opp slakteri og fra Oppland landbruksselskap som begge støttet tiltaket økonomisk. Ellers ble betalt "startkontingent" for alle voksne værer i ringen. Det ble dessuten satt igang en ring for spælsau med 5 stasjoner og 5 voksne værer og 5 lam i Fron, Ringebu og Fåvang etter liknende opplegg som for dalasau. Dessuten har Fåberg sau- og geitalslag igang en ring for gransking av dalaværlam - med 10 av de beste dalalamma som kunne skaffes. Fra Totendistriktet er det dessuten med værlam i avkomsgransking på Tvester. Arbeidet hittil har gått knirkefritt, og alt har klaffet bedre enn en turde håpe. Men nye store oppgaver står igjen når det gjelder avslutningen. Og deretter arbeidet vidre framover. Tiltaket i år blir ikke lite av et læreår. Av nye oppgaver skal nevnes at styret går inn for en ring for sjevioværer i Nordre Gudbrandsdalen fra høsten av.

Rovdyrplagen.

Arbeidet med jerveringen har fortsatt etter tidligere plan. Alle innstanser som deltok i 1965 "fornytt kontrakten" for 1966 slik at jervepremien for 1966 ble:

Fra kommuner	kr. 2 250
" fjellstyrer	" 1 350
" almenningsstyrer	" 1 125
" tamreinselskaper	" 500
" sau- og geitalslag	" 100
	<hr/>
	Kr. 5 325

I tillegg til dette kommer skottpremien fra stat og fylke på tilsammen kr. 1000,-. For Lom og Skjåk ytterligere kr. 2000,- idet de samtidig går inn i den såkalte "vesle" jerveringen, som foruten disse to kommunene, omfatter Luster, Årdal, Aurland og Lærdal med en samlet skottpremie på kr. 3000,-.

Det ble ikke rapportert noe jervefall i 1966. Det kan tyde på at det ble ryddet godt opp første året, men også at de vanskelige vær- og føreforhold vanskeliggjorde jakten. Men kjentfolk kan opplyse at ennå er ikke fjellet så trygt som det burde være der sau skal slippes. De store sauetapa i Fronsfjella siste åra tyder også på det. Styret har derfor besluttet å sette igang igjen apparatet også for 1967, og har i det høve henstilt til deltakerne fra tidligere år å fornye kontrakten. Fylkeslaget har også mottatt en rekke henvendelser om en liknende aksjon mot gaupe, og styret er i gang med å undersøke denne saken.

Stort sett må tilhøva karakteriseres som "normale" hva rovdyrplagen angår - noe som først og fremst skyldes de mange jervefallene i 1965. Forholdene har ellers vært de vanlige når det gjelder de mindre rovdyr. Her er det fortsatt reven som skaper problemer. Hundeskader har det vært meldt mindre av siste året, selv om hunden til stadighet representerer en viss fare for saueholdet. Fylkeslaget har med tilfredshet merket seg at henvendelsen om strengere bestemmelser for løshunder utenom beitetida har resultert i at saken er tatt opp av myndighetene.

Faglige rettleiingstiltak.

Av større arrangementer i året skal nevnes:

Møte for drøftelse av aktuelle saualsspørsmål på Lillehammer med fylkesveterinær Nærland, amanuensis Tr. Gjedrem, direktør Holmgren og konsulent Vik som foredragsholdere.

Aktuelle geitalsspørsmål ble behandlet på møte på Lillehammer i fellesarrangement med geitalsnemnda i Norsk Sau- og geitalslag og Gudbrandsdal ysteriforening med direktør Eikeseth, professor Ystgård og fylkesagronom Moen som foredragsholdere.

Av mere lokale arrangementer kan nevnes 3 sauekvelder i Valdres med fylkesagronomen som foredragsholder. Ellers deltok veterinærene Fjøsne og Halvorsrud.

Konsulent Skattebo fra A/S Meko har besøkt 7 lag.

Kurs i opplæring av gjeterhund ble holdt i Ringebu med Ola Ødegård som lærer. Kurset samlet stor interesse, og vil bli fulgt opp av en fylkeskonkurranse til høsten bl.a. med sikte på å peke ut deltakere til Norgesmesterskapet.

Mer lokalt er det arrangert en rekke kurser og foredragskvelder med lokale krefter og landbruksselskapets folk som foredragsholdere, i blant også fra Norsk Sau- og geitalslag, Instituttene for Husdyravl på Landbrukshøgskolen og andre. Spesielt finner vi grunn til å peke på sauavlskurset som Friundervisningen på Ø. Toten har på programmet sitt. Det er hittil avviklet 2 slike kurser hver på 8 kvelder som har slått meget godt an.

Vi har ^{fortsatt} kunnet glede oss over full tilslutning til våre kurser og arrangementer.

Fylkesmesterskap i sauklypping ble avviklet på Hed-Opp,s anlegg på Lillehammer. Fylkesmester ble Ole Øvrebø, Lillehammer, med 43 poeng i en meget jevn konkurranse.

Organisasjonsmessige spørsmål.

Situasjonen i Norsk Sau- og geitalslag ble som kjent noe tilspisset etter årsmøtet på Ringsaker, og førte til opprettelse av et aksjonsutvalg og i at flere fylkeslag meldte seg ut av landslaget. Sammen med fylkeslaget i Hedmark ble arrangert et møte på Hamar hvor også fylkeslaga i Akershus og Buskerud var representert, for å drøfte saken og om mulig bidra til å løse den. Resultatet ble at det ble gjort et forsøk på å få partene på talefot igjen, og en uttalelse ble avfattet med sikte på det. Senere er det kommet istand en ordning etter liknende retningslinjer, og tilhøva har rettet seg noe, selv om den ennå ikke kan sies å være løst.

Omsetningsspørsmål.

Det ble arrangert et møte i samarbeid med Hed-Opp, Lillehammer, for drøftelse av aktuelle omsetningsspørsmål, først og fremst da omsetningen av spælsaoslakt.

Forsøksstasjonen for geit.

Formannen deltok i et møte på Klones jordbruksskole hvor forsøksvirksomheten i geiteholdet ble drøftet, spesielt med sikte på å få trukket opp retningslinjer for arbeidet ved Valbjør som er forpaktet av N.S.G. spesielt med sikte på forsøksvirksomhet.

Årsmøtet ble holdt i Hed-Opp,s lokaler i Gjøvik med sauealslaga i Gjøvik som dyktige arrangører. Under møtet ble Johs. Finsveen, Fåberg, tildelt fylkeslagets diplom for sin innsats for saueholdet og småfeorganisasjonen.

Uttalelser og henstillinger.

Fra årsmøtet ble sendt henstilling til jordbruksorganisasjonene hvor det ble gitt uttrykk for småfepolkets syn foran prisforhandlingene.

Styret har sendt henstilling til myndighetene om større offentlig stønad til småfekontroll og samdriftsspørsmål. Det er sendt protest mot sløyfing av frakttilskottet for sending av sau til fjells.

Det er innhentet og vidresendt uttalelser i anledning den nye gjerdeloven og hvorledes den har virket.

Det er avgitt uttalelse i anledning spørsmålet om å skjerpe lovbestemmelsene når det gjelder løshunder.

Styret har behandlet og tiltrådt henstilling fra Fåvang sau- og geitlagslag som går i mot tendensene til tidligere jakttid.

Økonomien i fylkeslaget.

Kontingenthøgdinga har foran nevnt ikke resultert i nevneverdig reduksjon av medlemstallet. Økonomien i fylkeslaget er med det blitt noe romsligere, selv om kontingenten fortsatt bare strekker til for å holde selve organisasjonsapparatet igang. Det er således fortsatt aktuelt med utlodninger, som vanligvis går av stabelen 3. hvert år. Årets utlodning ga som overskott kr. 2.991,56 som er overført Driftsfondet.

Utstillingsspørsmål.

Fylkeslagets premie for årets beste lamsøye tilfalt Maurits Hjelstuen for Lindøla med 69 poeng. Kåring av søvelam ble utført ved endel sjå i fylkeslagets regi.

Lagets risbitvær Jubilanten ble vist på Otta og nådde 3. pr. (50 poeng). Den ble deretter solgt til Lom.

Ymse.

Etter avtale med Bøndernes Forlag har fylkeslaget overtatt et opplag av den nye stamboka og den nye noteringsboken for salg til laga og andre.

Som vanlig er fra sekretariatet sendt en rekke pressemeldinger om ragnlige og organisasjonsmessige spørsmål.

Rundskriv er sendt laga i et antall av 21.

Som utsendinger til landslagets årsmøte på Ringsaker møtte fra fylkeslaget Hans M. Hjelstuen, Ola Riste og Olav Moen.

Brevbok og journal viser 874 sendte og 190 mottatte brev.

Styret vil få takke alle som på den ene eller annen måte har støttet fylkeslagets arbeid i året. En spesiell takk til Hed-Opp og Oppland landbruks-selskap for stønaden som muliggjorde at avkomsgranskinga kunne settes ut i livet etter planen.

Vi takker lokallaga og tillitsmennene der for godt arbeid, pressen for all velvilje og ellers alle som har støttet arbeidet vårt.

Høvringen, 4. februar 1967.

Hans M. Hjelstuen (sign.)
formann

Hans Bruheim (sign.)

Hans Østlien (sign.)

Gunnar Stuve jr. (sign.)

Ola Riste (sign.)

Olav Moen (sign.)
sekr.